

אפריל, 2024

הרחבת מנגנוני הסיוע בדיון לנשים נפגעות אלימות וילדיהן

נייר עמדה לקראת דיון המשך בוועדה לקידום מעמד האישה בנושא: סיוע בדיון
ליוצאות מקלטים ונפגעות אלימות במשפחה

הרחבת מנגנוני הסיוע בדיוור לנשים נפגעות אלימות וילדיהן

נייר עמדה לקראת דיון המשך בוועדה לקידום מעמד האישה בנושא:
סיוע בדיוור ליוצאות מקלטים ונפגעות אלימות במשפחה

עבור נשים וילדים המצויים במעגל האלימות, הקושי להשיג קורת גג בטוחה – מהווה חסם מרכזי מפני יציאה ממערכות יחסים אלימות. היעדר דיוור זמין, ראוי ובר השגה מאלץ נשים רבות לעמוד בפני בחירה בלתי אפשרית עבורן ועבור ילדיהן: האם להישאר במעגל האלימות או להישאר ללא קורת גג.¹

בהיעדר מדיניות שתייצר חלופות ומענים מתחום הדיוור לנשים אלו וילדיהן, נשים רבות נאלצות להמשיך ולהתגורר בבית שהפך למסוכן.

בישראל, היכולת של שורדות אלימות לבנות מחדש את חייהן מוגבלת מאוד. הפתרונות הקיימים אינם תואמים להיקף הצרכים, מספקים מענים זמניים בלבד, ומיועדים בעיקר למיעוט מקרב נפגעות האלימות: נשים ששהו במקלט, נשים שהיו זכאיות למקלט אך לא יכלו לממש את זכאותן מסיבות שאינן תלויות בהן, ונשים שהוצא להן צו הגנה או צו הרחקה לכן זוגן ולמרות זאת אינן יכולות להישאר בביתן.² בזמן שמספר הנשים שנפגעות מאלימות פיזית, רגשית או כלכלית, בכל שנה אינו ידוע – ומוערך בעשרות אלפי נשים בשנה ויותר – רק כ-700 נשים שוהות בכל שנה במקלטים,³ וקרוב ל-10,000 נשים פונות לבתי המשפט לענייני משפחה בבקשה לצווי הגנה.⁴

1 אלא אם מצוין אחרת, נייר העמדה מבוסס על מחקר מרכז אדוה בשותפות עם קרן פרידריך אברט בנושא דיוור ומגדר: יעל חסון, ירון הופמן-דישון ותהילה שרעבי (2023) [בית משלך: אישויון מגדרי בדיוור](#). מרכז אדוה וקרן פרידריך אברט

2 מתוך [אתר משרד השיכון](#). נציין כי עד לאחרונה קבלת הסיוע הייתה מותנית בקבלת אישור ממשרד הרווחה, וכי, לדברי מנהלת תחום פרט וחריגים במשרד השיכון בדיון הקודם מיום 26.2.24, בשנה האחרונה עודכן הנוהל כך שנשים שמספקות הוכחה לזכאותן מתחילות לקבל את הסיוע באופן אוטומטי לשלושה חודשים, מבלי להמתין לאישור משרד הרווחה.

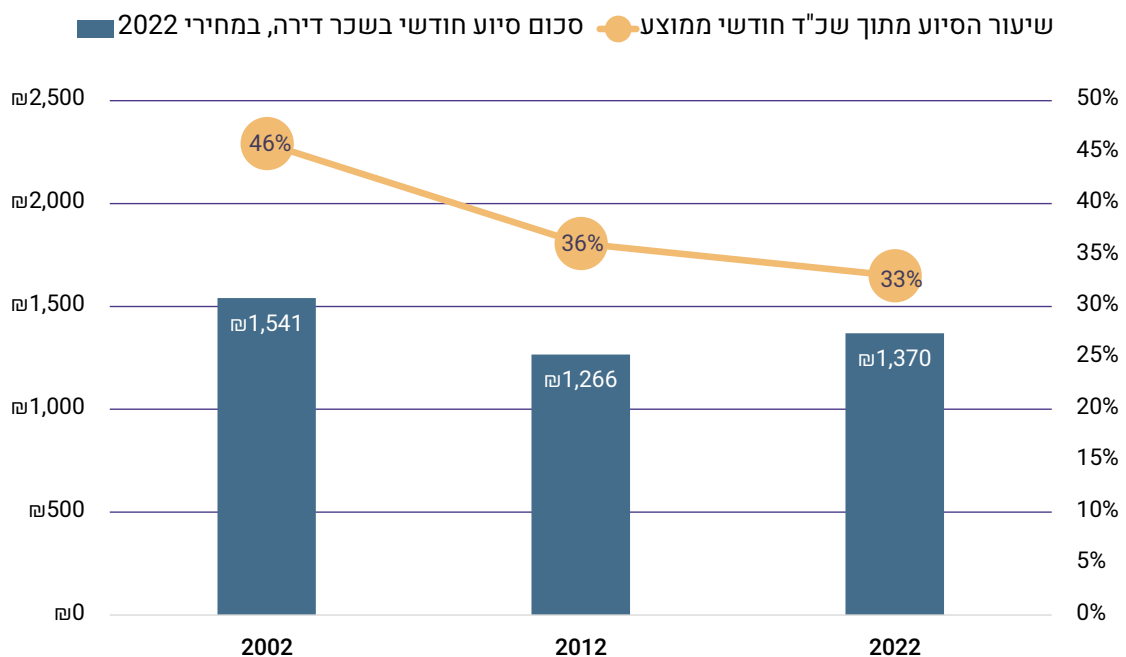
3 במהלך שנת 2021, 738 נשים שהו במקלטים. מתוך: משרד הרווחה והביטחון החברתי, אגף מחקר (2022) [דוח סטטיסטי לשנת 2021: מקבלי שירות במחלקות לשירותים חברתיים, כוח אדם ומקבלי מגוון מעני המשרד](#).

4 מבוסס על נתונים זמניים לשנת 2018: בשנה זו קרוב ל-10,000 בקשות לצווי הגנה הוגשו לבתי המשפט לענייני משפחה – ומעל 90% מהן אושרו. מתוך: מממ (13 ביולי 2022) [סיוע בדיוור לנפגעות אלימות במשפחה: תמונת המצב בישראל ומבט משווה](#).

ככלל, נשים נפגעות אלימות לא זכאיות לדיור ציבורי, אלא לסיוע חודשי בשכ"ד נמוך במיוחד ומוגבל בזמן.

כיום, סכומי הסיוע בשכ"ד לנפגעות אלימות נעים בין 774 ש"ח ועד 1,370 ש"ח וניתנים לתקופה של עד 36 חודשים. למרות העלייה במחירי השכירות, וחרף המלצות הוועדה הבינמשרדית לטיפול בתופעת האלימות במשפחה שאומצו בשנת 2017⁵ והמלצות מבקר המדינה משנת 2021⁶ – מאז שנת 2002 סכומי הסיוע כמעט ולא עודכנו. **בעוד שבשנת 2002 שיעור סכום הסיוע משכר הדירה החודשי עמד על 46% משכר הדירה הממוצע, בשנת 2022 הוא ירד ל-33% ועד סוף שנת 2023 הוסיף לרדת ל-25%.**

סכום הסיוע בשכר דירה לנשים נפגעות אלימות במשפחה, עם ילדים (שנת זכאות ראשונה), ושיעורו מתוך שכר הדירה החודשי הממוצע, 2002, 2012 ו-2022
 סכום בש"ח במחירי 2022, ושיעור מתוך שכר דירה חודשי ממוצע

5 לדוח המלא ר': המשרד לביטחון הפנים (2016) דוח הוועדה לטיפול בתופעת האלימות במשפחה

6 מבקר המדינה (2021) ההתמודדות עם תופעת האלימות בין בני זוג

סכום הסיוע החודשי בשכ"ד לנפגעות אלימות, בש"ח; ושיעור סכום הסיוע משכר הדירה הממוצע

רבעון רביעי של 2023

שנה ראשונה	שנה שנייה	שנה שלישית	
1,370 ₪	1,104 ₪	883 ₪	עם ילדים
29.9%	24.1%	19.3%	
1,160 ₪	957 ₪	774 ₪	ללא ילדים
25.3%	20.9%	16.9%	

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה לנתוני משרד השיכון ולנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מתוך: משרד השיכון, **סכומי הסיוע בשכ"ד – נפגעי אלימות במשפחה בקהילה**; הלמ"ס (15 בפברואר 2024) **מדד המחירים לצרכן ינואר 2024**. לוח 4.9 מחירים ממוצעים רבעוניים של שכר דירה חופשי (ש"ח), לפי מחוזות מגורים, ערים גדולות וקבוצות גודל הדירה (חדרים)

לפי הנתונים שנמסרו לוועדה לקידום מעמד האישה ושוויון מגדרי בדיון האחרון בנושא שבנידון ב-20.2.24, 1,510 נשים נפגעות אלימות מימשו את זכאותן לסיוע בשכ"ד במהלך 2023 – בדומה למספר הנשים שמימשו את זכאותן בשנת 2016 (1,551 נשים).⁷ וכך, על רקע סכומי הסיוע הנמוכים, מיעוט נפגעות האלימות הזכאיות לסיוע, ומיעוט הנשים שממשות את זכאותן לסיוע בשכ"ד – נתח התקציב הממשלתי המושקע בפועל בתשלומי הסיוע בשכ"ד לנפגעות אלימות נותר נמוך במיוחד, ואף נשחק לאורך השנים: **בזמן שבשנת 2016 סך מענקי הסיוע בשכ"ד לנשים נפגעות אלימות עמד על כ-16.5 מיליון ש"ח והיה שווה ל-0.42% מכלל תקציב הביצוע של משרד הבינוי והשיכון לשנה זו, בשנת 2019 סך המענקים הסתכמו בכ-13.9 מיליון ש"ח בלבד והיו שווים ל-0.26% בלבד מסך תקציב הביצוע של המשרד.**⁸

התקצוב החסר של מדיניות הסיוע בשכ"ד, לצד היעדר מענים ציבוריים של דיור לטווח בינוני או ארוך, והדרתן של נפגעות אלימות מזכאות לדיור ציבורי, מותיר מאחור אלפי נשים נפגעות אלימות שמתמודדות עם היעדר קורת גג יציבה ובטוחה.

7 מבקר המדינה (2021) **ההתמודדות עם תופעת האלימות בין בני זוג**

8 סך סכומי הסיוע לנפגעות אלימות לקוחים מתוך: מבקר המדינה (2021) **ההתמודדות עם תופעת האלימות בין בני זוג**. סך תקציב הביצוע של משרד הבינוי והשיכון לשנים 2016 ו-2019 עמד על כ-3.9 מיליארד ₪ ועל כ-5.4 מיליארד ₪, בהתאמה (סך התקציב מחושב ע"י סכימת תקציבי הביצוע של הסעיפים 29 - משרד הבינוי והשיכון; 42 - מענקי בינוי ושיכון; 43 - המרכז למיפוי ישראל; 70 - שיכון) מתוך: אגף החשב הכללי, **ביצוע תקציב מפורט לפי תקנות לשנים 2016 ו-2019**.

מדיניות דיור ראויה חייבת להכיר בדיור כמרכיב מרכזי בקושי של נפגעות אלימות להשיג עצמאות כלכלית ולהיחלץ ממעגל האלימות, ולכלול הרחבה משמעותית של מגנוני הסיוע בדיור לנשים נפגעות אלימות במשפחה. במסגרת זו מומלץ:

1 - כצעד ראשון, להכיר בנפגעות אלימות במשפחה כזכאיות לדיור ציבורי. עד למועד קבלת הדירה, זכאות זו תאפשר לנשים נפגעות אלימות לקבל סיוע מוגדל בשכר דירה המוענק לממתינים לדיור הציבורי.⁹ ככל שהכרה זו מתעכבת יש (א) לקדם באופן מיידי הגדלה משמעותית של סכום הסיוע החודשי בשכ"ד; (ב) לקבוע כי סכומי התמיכה יגדלו ביחס למספר הילדים; (ג) לקבוע כי תקופת הסיוע לא תהיה מוגבלת בזמן; ו-(ד) להצמיד את סכומי הסיוע החודשיים למחירי הדיור באופן שימנע את שחיקתם.

2 - להכיר במעגל גדול יותר של נפגעות האלימות כזכאיות לסיוע בדיור, כך שכל נפגעת אלימות שהפגיעה בה הגיעה לידיעת הרשויות תהיה זכאית לסיוע בדיור. למשל, ניתן לקבוע כי נשים שמתופלות במרכזים למניעת אלימות במשפחה, נשים נפגעות אלימות שהפגיעה בהן הגיעה לידיעת המשטרה (ובכלל זה, נשים שבני הזוג שלהן או קרובי משפחתן ביצעו כנגדן עבירות גוף, עבירות מין או עבירת איומים), ונפגעות אלימות שאותרו ע"י משרד הבריאות, יהיו זכאיות לסיוע בדיור.

3 - לפעול אקטיבית למיצוי זכויות בקרב נפגעות אלימות בכלל, ובקרב נפגעות אלימות בחברה הערבית בפרט. הפער בין מספר הנשים שפונות לרשויות על רקע אלימות במשפחה בכל שנה, לבין מספר מקבלות הסיוע בדיור, מחייב את הרשויות לפעול לקידום הנגשת מידע בקרב אוכלוסיות הנשים נפגעות האלימות שמתמודדות עם היעדר קורת גג בטוחה, ביחס לזכותן לדיור. במסגרת זו, מומלץ לקבוע נהלי עבודה שיבטיחו את יידוע נפגעת האלימות אודות זכאותה לסיוע בדיור בכל מפגש של נפגעת אלימות עם הרשויות – לרבות במעמד הגשת בקשה לצו הגנה או להוצאת צו הרחקה, ובהתאם להרחבת מעגל הנפגעות הזכאיות לסיוע – אף בעת הגשת תלונה במשטרה ובמסגרת הטיפול במסגרות הרווחה השונות. פעולות למיצוי זכויות דיור של נפגעות אלימות קריטיות ביותר עבור נפגעות אלימות ממעמד כלכלי

⁹ כיום סכום הסיוע המוגדל למשפחות שממתינות לדיור ציבורי מגיע ל-40% ועד 85% משכר הדירה הממוצע. יש לשים לב כי הסיוע שניתן ליחידה הממתינה לדיור ציבורי נמוך יותר ואינו מספק. מתוך: משרד הבינוי והשיכון: סיוע מוגדל בשכר דירה לממתינים לדירה בדיור הציבורי.

נמוך בחברה הערבית, שעל רקע חוסר נגישות לסיוע בדיוור, חלקן נאלצות לגדל את ילדיהן בשכונות עם אחוזי פשיעה גבוהים יותר.¹⁰

לבסוף, לצד הסיוע בדיוור יש לקבוע כי נשים נפגעות אלימות יהיו זכאיות לקצבת מחיה נוספת – עד שתובטח עצמאותן הכלכלית. זאת בהתאם להמלצותיה של הוועדה הבין משרדית לטיפול בתופעת האלימות במשפחה וברוח האמנה למניעה ומאבק באלימות כלפי נשים ואלימות במשפחה (אמנת איסטנבול). בהקשר זה נציין כי כיום, נשים יוצאות מקלט ששהו במקלט 60 יום לפחות, והן בלבד,¹¹ זכאיות למענק חד פעמי בגובה של 8,000 ועד 10,000 ש"ח – סכום נמוך מכדי להעניק להן הזדמנות אמיתית לבנות את חייהן מחדש.

10 פהימה עבאס (2024) [אתגרי הדיוור של נשים ערביות גרושות בישראל](#). מרכז אדוה וקרן פרידריך אברט
11 מענק ממשרד הרווחה בגובה של 8,000 ₪ ו-1,000 נוספים לכל אחד מילדיה ועד שני ילדים

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

מרכז אדוה
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל